

Mitä jätehuoltomääräykset ovat ja miksi niitä annetaan?

1.1 Jätehuoltomääräysten tavoite

Jätehuoltomääräysten tavoitteena on edistää jätelain (646/2011) toimeenpanoa paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Jätehuoltomääräysten tavoitteena on estää jätteestä tai jätehuollosta aiheutuvat haitat tai vaarat terveydelle ja ympäristölle sekä edistää etusijajärjestyksen noudattamista. Jätehuoltomääräykset antaa jätehuoltoviranomainen.

Jätehuoltomääräyksillä on tärkeä asema jätehuollon käytännön toimeenpanossa kunnassa. Jätehuoltomääräyksissä muodostetaan normi siitä, miten kiinteistöt toimivat ja miten jätteet kuljetetaan. Määräykset koskevat esimerkiksi jätteiden lajittelua, keräämistä, kuljettamista sekä roskaantumisen ehkäisemistä.

Jätehuoltomääräykset ovat lainsäädäntöä, kuten jätelakia ja jäteasetusta, tarkentavia määräyksiä. Ne ovat nimensä mukaan velvoittavia, eivät suosituksia. Jätehuoltomääräykset koskevat kunnallisen yhdyskuntajätehuollon piiriin kuuluvia kiinteistöjä, kuten vakituisen ja vapaa-ajan asuinkiinteistöjä, sekä palvelulaitoksia. Siten kaikkien, asumiseen ja kunnan hallinto- ja palvelutoimintaan tarkoitettujen kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden sekä soveltuvilta osin myös muiden toimijoiden on noudatettava jätehuoltomääräyksiä.

Elinkeinotoiminnan jätteiden osalta jätehuoltomääräyksiä sovelletaan silloin, kun elinkeinotoiminnan jäte kerätään ja käsitellään kunnan jätehuoltojärjestelmässä elinkeinotoiminnan harjoittajan pyynnöstä kunnan toissijaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuuden nojalla.

Jätelain mukaan jätehuolto on järjestettävä aina asianmukaisesti sekä kuljetettava ja käsiteltävä jätteet hallitusti. Lisäksi jätteet tulee lajitella ja kerätä erikseen tarvittavissa määrin. (Jätelaki 13 ja 15 §)

1.2 Etusijajärjestys

Jätelaki velvoittaa noudattamaan etusijajärjestystä kaikessa toiminnassa. Sen mukaan ensisijaisesti on vähennettävä syntyvän jätteen määrää ja haitallisuutta. Syntynyt jäte on puolestaan ensisijaisesti valmisteltava uudelleenkäyttöä varten tai toissijaisesti kierrätettävä. Jos kierrättäminen ei ole mahdollista jäte on hyödynnettävä muulla tavoin, kuten energiantuotannossa. Viimeisenä vaihtoehtona on jätteen loppukäsittely eli esimerkiksi sijoittaminen kaatopaikalle.

Etusijajärjestystä noudatetaan kuitenkin siten, että saavutetaan kokonaisuutta arvioiden jätelain tarkoituksen kannalta paras lopputulos. Arviossa otetaan huomioon terveys- ja ympäristönäkökulmat sekä tekniset ja taloudelliset edellytykset.

Jätehuoltomääräyksissä etusijajärjestyksen toteutumista edistetään esimerkiksi antamalla lajittelu- ja erilliskeräysvelvoitteita erilaatuisille jätteille.

1.3 Kunnan järjestämä yhdyskuntajätehuolto

Kunnallisen yhdyskuntajätehuollon piiriin kuuluvat jätelain nojalla yhdyskuntajätteet, jotka syntyvät asumisessa sekä esimerkiksi kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa. Kunnalla on velvollisuus järjestää näiden toimintojen jätehuolto. Kunnan vastuulla on siis järjestää tällaisten jätteiden keräys, kuljetus ja käsittely.

Peruseriaatteena on, että jätteenkuljetus tapahtuu kiinteistön haltijan järjestämästä keräyspaikasta, johon sijoitetaan tarpeelliset jätteastiat.

Uudenmaan jätelautakunnan alueella on käytössä kunnan järjestämä jätteenkuljetus, mikä tarkoittaa sitä, että jätteenkuljetuksen kilpailuttaa ja järjestää kiinteistölle kunnallinen jäteyhtiö. Poikkeuksena tästä ovat jätevesilietteet, joiden jätteenkuljetus on järjestetty kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena.

Jäte kuljetetaan jäteyhtiön osoittamaan paikkaan, jonka jälkeen se siirretään käsittelyyn. Tuottajavastuunalaiset jätteet, kuten keräyspaperi ja pakkausmuovi, toimitetaan tuottajien osoittamiin paikkoihin.

1.4 Jätehuollon viranomaistehtävät, valvonta ja käytännön toteuttaminen

Jätehuollon viranomaistehtäviä hoitaa, eli jätehuoltoviranomaisena toimii Uudenmaan jätelautakunta. Jätehuoltoviranomaisen tehtäviin kuuluvat:

- yleisten jätehuoltomääräysten antaminen
- poikkeamispäätökset jätehuoltomääräyksistä
- jätetaksan hyväksyminen
- jätemaksupäätökset ja maksujen perintä
- jätteenkuljetusjärjestelmäpäätökset
- jätteenkuljetuksen seuranta
- jätteenkuljetusrekisterin pitäminen
- poikkeamispäätökset yhdyskuntajätehuollosta (JL 42 §)
- jätehuoltomääräysten ja –lainsäädännön noudattamisen seuranta alueella

Jätehuoltomääräysten noudattamista valvovat kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset sekä Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Valvontaviranomaisten tehtäviä ovat:

- valvoa jätelain noudattamista
- antaa tarvittaessa erityisiä valvontamääräyksiä laiminlyöntien ja rikkomusten oikaisemiseksi
- tehdä päätökset valvonta-asioissa

Jätehuollon käytännön toteuttamiseen liittyvät tehtävät on annettu kunnalliselle jäteyhtiölle. Jäteyhtiön tehtävinä ovat muun muassa:

- hyötyjätteiden ja sekajätteen kiinteistöittäinen ja alueellinen keräys
- jätteenkuljetusten kilpailuttaminen kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa
- vaarallisten jätteiden vastaanotto
- vastaanotto- ja käsittelypaikkojen rakentaminen ja ylläpito sekä käsittelypalveluiden tuottaminen
- jäteneuvonta ja tiedotus

1.5 Jätteiden keräys

Kiinteistön haltijan on jätelain mukaan järjestettävä kiinteistölle keräyspaikka jätteiden keräämistä varten. Keräyspaikalle sijoitetaan tarvittavat jäteastiat. Kiinteistöt voivat sopia myös yhteisen keräyspaikan käyttämisestä. Kunnallisen yhdyskuntajätehuollon piiriin kuuluvat jätteet on jätelain mukaan luovutettava kunnalliseen jätehuoltojärjestelmään. Jätehuoltomääräyksissä määrätään, milloin ja miten jätelaji on luovutettava kunnan jätehuoltojärjestelmään.

Kaikilla kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen piirissä olevilla kiinteistöillä tulee olla käytössään sekajätteen jäteastia. Kierrätys- ja hyödyntämiskelpoiset jätelajit lajitellaan erikseen ja toimitetaan jäteyhtiön tai tuottajan järjestämään hyötyjätteiden keräyspisteeseen. Listaa yleisistä hyötyjätteiden vastaanottopaikoista pidetään yllä osoitteessa www.kierratys.info.

Jätehuoltomääräyksissä määritellyillä kiinteistöillä nämä lajitellut kierrätys- ja hyödyntämiskelpoiset jätelajit kerätään erikseen kiinteistöllä ja noudetaan kiinteistön keräyspaikasta. Myös muut kiinteistöt voivat liittyä bio- tai hyötyjätteen erilliskeräykseen.

Jäteasetuksessa (10 §) ja jätehuoltomääräyksissä annetaan määräyksiä jäteastioiden sijoittamiseen, käyttämiseen ja merkitsemiseen liittyen. Jäteastioiden sijoittamisesta päätettäessä on lisäksi otettava huomioon rakentamismääräyskokoelma, kunnan rakennusjärjestys sekä paloturvallisuuskäytökohdat.

1.6 Jätteiden kuljetus

Yhdyskuntajätteet kuljetetaan joko kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa, jossa jäteyhtiö huolehtii jätteenkuljetuspalveluiden kilpailuttamisesta alueittain, tai kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa, jossa kiinteistön haltija huolehtii jätteenkuljettajan valitsemisesta ja kilpailuttamisesta. Uudenmaan jätelautakunnan alueella on käytössä kunnan järjestämä jätteenkuljetus. Jätevesilietteiden osalta on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus.

Vaarallista jätettä, kiinteistökohtaisessa jätevesien käsittelyjärjestelmässä syntyvää lietettä, rakennus- ja purkujätettä tai pilaantuneita maa-aineita kuljetettaessa on laadittava siirtoasiakirja.

Siirtoasiakirjan on oltava mukana jätteenkuljetuksen aikana ja se luovutetaan jätteen vastaanottajalle. Jätteen kuljettaja vastaa siirtoasiakirjan laatimisesta, jos jäte noudetaan kotitaloudesta. Muussa tapauksessa siirtoasiakirjan laatiminen on jätteen haltijan vastuulla. Sisältövaatimukset siirtoasiakirjalle annetaan jäteasetuksen 24 §:ssä. Siirtoasiakirjaa ei vaadita siinä tapauksessa, että asuinkiinteistön haltija tai pienimuotoista urakkaa tekevä rakentaja kuljettaa kotitalouden rakennus- ja purkujätteitä omatoimisesti vastaanottopaikkaan näiden jätehuoltomääräysten mukaisesti.

1.7 Asumisessa syntyvät ja muut kunnallisen yhdyskuntajätehuollon piiriin kuuluvat jätevesilietteet

Asumisessa syntyvillä jätevesilietteillä tarkoitetaan saostussäiliöihin ja erilaisten kiinteistökohtaisten pienpuhdistamoiden lietetiloihin kertyviä lietteitä sekä umpisäiliöihin kerättäviä jätevesiä niiden määrästä ja ominaisuuksista riippumatta.

Kuten asumisessa syntyvät jätevesilietteet, myös esimerkiksi kunnan ja seurakunnan leirikeskuksissa ja hoitokodeissa syntyvät jätevesilietteet, kuuluvat kunnan jätehuollon järjestämisvelvollisuuden piiriin.

Kiinteistökohtaisten jätevesien käsittelyjärjestelmien puhdistusvaatimuksista säädetään ympäristönsuojelulaissa (527/2014) ja valtioneuvoston asetuksessa talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (157/2017). Jätehuoltomääräyksissä määrätään jätevesilietteen poistolle vähimmäistyhjennysvälit, jätevesilietteen tyhjennyksen keskeytyksestä ja jätevesilietteen omatoimisesta käsittelystä, jotta asianmukainen jätehuolto toteutuisi ja jätevesijärjestelmien käyttökelpoisuus säilyisi. On kuitenkin tärkeää noudattaa laitevalmistajan antamia ohjeita useammin tapahtuvasta jätevesilietteen poistosta ja muista laitteiston huoltotoimista.

1.8 Elinkeinotoiminnan jätehuolto

Jätehuoltomääräykset koskevat elinkeinotoimintaa siltä osin kuin niissä määrätään jätehuollon teknisistä vaatimuksista, kuten jäteastioiden sijoittamisesta sekä ajankohdista, jolloin jäteastioita voi arkisin ja viikonloppuisin tyhjentää.

Elinkeinotoiminnan harjoittaja voi pyytää kunnalta jätteidensä käsittelemistä kunnallisessa jätehuoltojärjestelmässä kunnan toissijaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuuden perusteella esimerkiksi yksityisen palveluntarjonnan puutteen vuoksi. Mikäli elinkeinotoiminnan harjoittajan liikeyhteisössä syntyvä jäte kerätään yhdessä muun kunnan jätehuollon järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan jätteen kanssa, koskevat jätehuoltomääräyksissä annetut määräykset elinkeinotoiminnan harjoittajaa täysimääräisesti.

1.9 Tuottajavastuu

Tuottajavastuu tarkoittaa sitä, että tuotteen ammattimaisella valmistajalla ja maahantuojalla sekä pakkausten osalta tuotteiden pakkaajilla ja pakattujen tuotteiden maahantuojilla on velvollisuus järjestää markkinoille toimittamansa käytöstä poistetun tuotteen jätehuolto sekä vastata siitä aiheutuvista kustannuksista. Tuottaja on velvollinen järjestämään kyseisten jätteiden keräyksen, kuljettamisen, kierrättämisen, hyödyntämisen ja muun käsittelyn.

Tuottajavastuunalaisia jätteitä ovat sähkö- ja elektroniikkaromu, keräyspaperi, romuajoneuvot, ajoneuvojen renkaat, akut ja paristot sekä pakkaukset.

Pakkausjätteillä on voimassa täysi tuottajavastuu, mikä velvoittaa tuottajayhteisöä ylläpitämään koko maan kattavaa aluekeräysverkostoa. Jos pakkausjätettä ei toimiteta tuottajan keräykseen, kunnan vastuulla olevilla kiinteistöillä syntyvä jäte on edelleen kunnan vastuulla olevaa jätettä, vaikka se olisikin pakkausjätettä.

Jos tuottaja ei järjestä maksutonta kiinteistökohtaista keräystä kunnat voivat huolehtia täydentävän pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestämisestä kiinteistöllä. Tällaisessa tapauksessa pakkausjätteen kiinteistökohtaisesta lajittelusta ja erilliskeräyksestä voidaan antaa kunnallisia jätehuoltomääräyksiä. Tämän kunnallisen keräyksen kustannukset peritään jätemaksuina. Pakkausjäte toimitetaan tuottajalle.

Keräyspaperin osalta tuottajan tulee järjestää käytöstä poistetun keräyspaperin maksuton kuljettaminen pois kiinteistöiltä, jotka sijaitsevat kerrostalo- ja rivitaloalueilla. Tällaisella alueella sijaitseva kiinteistö hankkii yksin tai yhdessä naapurikiinteistöjen kanssa jätteasiat paperinkeräystä varten ja järjestää niille sijoituspaikan. Velvoite ei koske kerros- ja rivitaloalueella sijaitsevia pientaloja, mutta nämä voivat halutessaan liittyä tuottajan järjestämään paperinkeräykseen järjestämällä kiinteistölle keräyspaperin keräyspaikan. Pientalo- ja haja-asutusalueilla paperinkeräys järjestetään alueellisissa keräyspisteissä.

1.10 Vaaralliset jätteet

Vaarallisella jätteellä tarkoitetaan palo-, räjähdys-, terveydelle tai ympäristölle vaarallisia jätteitä. Tavallisimpia asumisessa syntyviä vaarallisia jätteitä ovat:

- paristot
- erilaiset akut ja laitteet, joissa akku on kiinteästi liitettyinä
- loisteputket ja elohopealamput
- sähkö- ja elektroniikkaromu
- maalit, lakat, liimat ja liuottimet
- eräät puhdistusaineet
- kyllästetty ja käsitelty puu
- torjunta-aineet
- jäteöljyt ja öljyiset jätteet

- lääkejätteet

Vaarallisista jätteistä paristot ja akut, loisteputket ja elohopealamput sekä osa sähkölaitteista ovat tuottajavastuunalaisia jätteitä. Ne toimitetaan tuottajan tai jakelijan keräykseen.

Vaarallisia jätteitä ei saa sekoittaa toisiinsa tai muihin aineisiin tai jätteisiin. Ne toimitetaan niille erikseen järjestettyihin vastaanottopaikkoihin. Vaaralliset jätteet on pakattava tiiviisti kestäviin astioihin. Pakkauksesta tulee käydä ilmi vaarallisen jätteen nimi sekä sen ominaisuudet.

1.11 Rakennus- ja purkujäte

Rakentamis- ja purkutoiminnassa syntyy merkittäviä määriä jätteitä. Etusijajärjestyksen mukaisesti mahdollisimman suuri osa rakennustyömailla erotettavissa olevista käyttökelpoisista esineistä ja aineista, kuten ovista ja saniteettikalusteista, on pyrittävä käyttämään uudelleen. Tavoite mahdollisimman pienestä ja haitattomasta jätemäärästä koskee myös rakennus- ja purkujätettä. Vähintään 70 painoprosenttia rakennus- ja purkujätteestä on tavoitteena hyödyntää muuten kuin energiana tai polttoaineen valmistuksessa vuonna 2020.

Jotta mahdollisimman suuri osa rakennus- ja purkujätteistä päätyisi kierrätettäväksi, tulee rakennustyömaalla lajitella ja kerätä erikseen ainakin seuraavat jätelajit:

- betoni-, tiili- ja keramiikkajätteet
- kipsipohjaiset jätteet
- kyllästämättömät puujätteet
- metallijätteet
- lasijätteet
- muovijätteet
- paperi- ja kartonkijätteet
- maa- ja kiviainesjätteet

Rakennustöiden yhteydessä voi syntyä vaarallisiin jätteisiin kuuluva asbestijätettä, joka on kerättävä aina erikseen ja kuljetettava sille erikseen määrättyihin paikkoihin tiiviisti pakattuna.

Jos asuinkiinteistön omistaja itse huolehtii rakennus- ja purkujätteiden jätteenkuljetuksesta, syntyvä jäte käsitellään kunnallisessa jätehuoltojärjestelmässä.

1.12 Roskaantumisen ehkäisy

Jätelaissa säädetään roskaamiskielto eli kielto jättää ympäristöön jätettä, hylätä esinettä tai päästää ainetta siten, että siitä voi aiheutua epäsiisteyttä, maiseman rumentumista, viihtyisyyden vähentymistä tai loukkaantumisen vaaraa. Ympäristöön ei saa jättää sinne kuulumattomia tavaroita.

Siivoamisvelvollinen on ensisijaisesti roskaaja. Mikäli roskaaja laiminlyö siivoamisvelvollisuutensa, siivoamisvelvollinen riippuu toiminnasta, jonka johdosta roskaantuminen on tapahtunut. Tarkemmat määräykset toissijaisesta siivoamisvelvollisuudesta ovat jätelain 74 §:ssä. Siivoamisvelvollisuus on esimerkiksi tien pitäjällä, jos roskaantuminen on aiheutunut tien käyttämisestä. Asemakaava-alueella toissijainen siivoamisvelvollisuus on alueen haltijalla, mikäli se ei jätelain mukaan kuulu muulle taholle.

Roskaantumisen ehkäisemiseksi eri toimintojen yhteyteen on varattava tarpeeksi jäteastioita sekä muita jätehuollon palveluita. Esimerkiksi virkistykseen käytettävän alueen haltijan on järjestettävä riittävät jätehuollon palvelut kyseiselle alueelle. On huomattava, että roskaantumisen ehkäisemiseen liittyviä velvoitteita annetaan myös muussa lainsäädännössä, esimerkiksi yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetussa laissa.

1.13 Jätehuoltomääräysten valvonta

Jätehuoltomääräysten noudattamista valvovat, eli valvontaviranomaisina toimivat, kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset sekä Uudenmaan ELY-keskus. Jätehuoltomääräysten noudattamatta jättämisestä annetaan valvontamääräys ja jätehuoltomääräysten vastaisen toiminnan jatkuessa jätelain mukainen seuraamus.

Valvontaviranomainen kehottaa ensin määräysten rikkojaa korjaamaan toimintansa. Valvontaviranomainen voi myös lievissä tapauksissa antaa yksittäisen määräyksen tilanteen korjaamiseksi. Jos asianosainen ei noudata valvontaviranomaisen antamaa kehotusta, yksittäistä määräystä tai muuten laiminlyö velvollisuutensa olennaisilta osin tai muuten epäasiallisesti, tulee valvontaviranomaisen aloittaa hallintopakko-menettely asian lain mukaiseksi saattamiseksi. Jos kyseessä on jätehuoltomääräysten nojalla tai yksittäisenä määräyksenä annettu kielto tai määräys ja kyseessä on tahallisuus tai törkeä huolimattomuus, tulee valvontaviranomaisen tehdä asiassa tutkintapyyntö poliisille.